

Õiguskantsler

Teie 04.04.2023 nr

Meie 30.05.2023 nr 6-1/230568/2302873

Pensionisoodustuse saamine laste kasvatamise eest

Lugupeetud avaldaja

Küsisite õiguskantslerilt, kas [riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) (RPKS) § 28 lõike 2 punkti 12 kohaselt peetakse last kasvatanud vanemaks ka seda vanemat, kes on lapsele elatist maksnud. Küsisite ka, kas RPKS § 28 lõike 2 punkt 12 on [Eesti Vabariigi põhiseadusega](#) (PS) vastuolus, kui lapse kasvatamisena ei arvestata lapsele elatise maksmist.

Leian, et RPKS § 28 lõike 2 punkt 12 on kehtestatud kooskõlas põhiseadusega osas, mis seab tingimuseks, et lapse kasvatamise eest arvestatakse pensioniõiguslikku staaži sellele lapsevanemale, tema abikaasale, lapse eestkostjale või hoolduspere vanemale, kes on last tegelikult kasvatanud vähemalt kaheksa aastat. RPKS § 28 lõike 2 punktiga 12 on soovitud toetada eeskätt neid inimesi, kes on laste kasvatamise tõttu olnud tööturult eemal. Ainult elatist maksnud vanemal on olnud rohkem aega, et end muul õiguslikul alusel vanaduspõlveks kindlustada. Arvestades, et vanem on kohustatud oma lapse õigused ja heaolu tagama kuni tema täisealiseks saamiseni, ei ole RPKS-is sätestatud tingimus, et last peab olema kasvatatud vähemalt kaheksa aastat, ka ilmselgelt põhjendamatu.

1. Põhiseaduse § 28 lõige 2 sätestab õiguse riigi abile vanaduse korral. Põhiseadus näeb ette ka selle, et abi liigid, ulatus ning abi saamise tingimused ja kord kehtestatakse seadusega. Seega on Riigikogul pensioniõiguse kindlaksmääramisel avar otsustusõigus.
2. Riikliku pensioni saamise tingimused on kehtestatud RPKS-is. RPKS §-s 28 lõike 2 punkt 12 näeb ette, et lapsevanemale, tema abikaasale, lapse eestkostjale või hoolduspere vanemale arvestatakse kaks aastat pensioniõiguslikku staaži iga lapse kohta, keda ta on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat.
3. Põhiseaduse § 27 lõikes 4 on öeldud, et seadus sätestab vanemate ja laste kaitse. RPKS § 28 lõige 2 arvestab PS § 27 lõikes 4 sätestatuga. Seadusega on soovitud arvestada vanemate pensioniõigusliku staaži hulka laste kasvatamisega seotud aeg, sest laste kasvatamise tõttu pidi inimene võib-olla katkestama töötamise või mõne muu tegevuse, mille kestusest või ulatusest sõltub pensioni saamise algusaeg, pensionistaaži pikkus või pensioni suurus. Kui inimene saab iga lapse kasvatamise eest lisaks kaks staažiaastat, võib see aidata tal täita pensioni saamiseks vajalikku miinimumnõude (15 aastat) või pikendada pensionistaaži, mõjutades seeläbi pensioni suurust (vt Riigikohtu otsus nr [3-3-1-54-09](#), punktid 16 ja 17).
4. RPKS eristab läbivalt lapse kasvatamise tema ülalpidamisest. Nii näeb RPKS § 20 lõike 2 punkt 6 ette, et toitjakaotuspensionist võib määrata toitja lapse vanemale või eestkostjale, kes ei tööta ja kasvatab toitja kuni kolmeaastast last oma perekonnas. Selle sättega on ilmselgelt peetud silmas, et toitja last kasvatatakse selles perekonnas. Ka RPKS § 20 lõike 3 punkt 2 eristab

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

sõnaselgelt lapse kasvatamise tema ülalpidamisest. Selle sätte kohaselt on õigus toitjakaotuspensionile inimesel, kes on olnud lapse vanema abikaasa või kasuvanem ning on last kasvatanud ja ülal pidanud vähemalt kaheksa aastat.

5. RPKS § 28 lõike 2 punktis 12 nimetatud õigustatud subjekte silmas pidades võib samuti öelda, et pensionisoodustuse saamiseks peab vanem last tegelikult kasvatama, sest pensioniõigusliku staaži hulka arvatakse lapse kasvatamise aeg ka siis, kui last on kasvatanud vanema abikaasa, lapse eestkostja või hoolduspere vanem. See õigustatud subjektide ring näitab seda, et pensionisoodustusele võib olla õigus ka sellel last kasvatanud inimesel, kes ei olnud kohustatud lapsele elatist maksma. Järelikult ei ole lapsele elatise maksmine selle pensionisoodustuse saamise eeldus. Kuna ainult elatist maksnud vanemal on olnud rohkem aega, et end muul õiguslikul alusel vanaduspõlveks kindlustada, on erinevaks kohtlemiseks asjakohane ja mõistlik põhjus. Ka pole see säte vaid elatist maksnud vanema õigusi ülemäära kahjustav. Seega on see kooskõlas põhiseaduse § 12 lõikest 1 tuleneva võrdse kohtlemise nõudega.

6. Põhiseaduse § 27 lõike 3 kohaselt on vanematel õigus ja kohustus kasvatada oma lapsi ja hoolitseda nende eest. Riigikohus on leidnud, et vanem, kellelt on hooldusõigus laste suhtes ära võetud, et vabane oma laste ülalpidamiskohustusest (Riigikohtu otsus nr [2-16-100215](#), punkt 16.3.1). Seega peab elatist maksma ka see vanem, kes oma lapsi ei kasvata, ning ainuüksi asjaolu, et vanem on lapsele elatist maksnud, ei tõenda, et vanem on last kasvatanud.

7. RPKS § 28 lõike 2 punktis 12 nimetatud pensionisoodustuse saamiseks peab inimene olema last kasvatanud vähemalt kaheksa aastat. Arvestades, et vanem on kohustatud oma lapse õigused ja heaolu tagama kuni tema täisealiseks saamiseni ning ka seda, kui palju võtab tegelikult aega lapse iseseisvumine, ei ole selline RPKS-is sätestatud tingimus ilmselgelt põhjendamatu.

8. Teie avaldusest selgub, et olete oma lapsi mõnda aega vahetult kasvatanud. Kohtupraktika alusel võib öelda, et kui vanematel tekib vaidlus selle üle, kas vanem on lapsi kasvatanud või mitte, võetakse arvesse seda, kas RPKS § 28 lõike 2 punktis 12 nimetatud soodustust taotleval vanemal on osalenud lapse igapäevaelu korraldamises: käinud lapsega arsti juures, viinud teda lasteaeda, osalenud lasteaias ja koolis lapsevanemate koosolekutel jne. Arvestatakse ka seda, kas laps on selle vanemaga koos elanud, kas laps ja vanem on pärast vanemate lahkuminekut omavahel jätkuvalt suhelnud või kas vanem on lapsega kontakti hoidnud.

9. Kokkuvõttes leian, et RPKS § 28 lõike 2 punkt 12 ei ole PS § 28 lõikega 2 vastuolus osas, mis seab tingimuseks, et lapse kasvatamise eest arvestatakse pensioniõiguslikku staaži sellele lapsevanemale, tema abikaasale, lapse eestkostjale või hoolduspere vanemale, kes on last tegelikult kasvatanud vähemalt kaheksa aastat. RPKS § 28 lõike 2 punktiga 12 on soovitud toetada eeskätt neid inimesi, kes on laste kasvatamise tõttu olnud tööturult eemal. Ainult elatist maksnud vanemal on olnud rohkem aega, et end muul moel vanaduspõlveks kindlustada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise